

การบัญชีนิติเวชกับการทุจริตทางบัญชี : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัย เอ

วสันต์ กาญจนมุกดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยทักษิณ

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ: 3 มกราคม 2562

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 5 มกราคม 2562

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 13 มีนาคม 2562

ไกรวุฒิ ตั้งสัตยาชีพ

อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

บทคัดย่อ

บทความนี้ นำเสนอถึง การป้องกัน การตรวจสอบการทุจริต และนักบัญชีนิติเวชที่ถูกฝึกอบรมให้เป็นผู้ตรวจสอบในระดับการทุจริตภายในของบริษัท และการทุจริตต่อสาธารณะ บทความนี้จะอธิบายเกี่ยวกับความหมายของบัญชีนิติเวช ความหมายของการทุจริต ประเภทของการทุจริต กระบวนการกระทำทุจริตและการสืบสวนสอบสวน สัญญาณการทุจริตเบื้องต้น กรณีศึกษา และบทสรุป

คำสำคัญ: การบัญชีนิติเวช การทุจริตทางบัญชี

Forensic Accounting and Accounting Corruption Case Study: A University

Wasan Karnjanamukda

Assistant Professor, Accountancy Program, Thaksin University

Received: 3 January 2019

Revised: 5 January 2019

Accepted: 13 March 2019

Kriwut Tangsatthayacheap

Lecturer, Accountancy Program, Phuket Rajabhat University

Abstract

This article indicated that Preventing and Investigating Corruption, Forensic Accountants trained to be auditors of internal company and public corruption.

It explained that meaning of Forensic Accounting, meaning and types of corruption, action procedures and investigation of corruption, signals of primary corruption and the conclusions.

Keywords: Forensic Accounting, Accounting Corruption

บทนำ

ปัญหาการทุจริตเป็นเสมือนโรคเรื้อรังที่รักษาไม่หายมาแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยเฉพาะในวงการเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม เช่น กรณีบริษัท แอนรอน จำกัด ในประเทศสหรัฐอเมริกา หรือกรณีบริษัท ปิกนิก คอปเปอร์เรชั่น จำกัด (วสันต์ กาญจนมุกดา, 2560 : 36 – 70) ในประเทศไทย เป็นต้น วิชาการบัญชีนิติเวช เป็นหนึ่งในวิชาชีพที่เก่าแก่มากที่สุดในยุคอียิปต์โบราณ กษัตริย์หรือฟาโรห์เป็นผู้ใช้บัญชีนิติเวช ในการตรวจสอบสินค้าคงคลังจำพวกธัญพืช ทอง และสินทรัพย์อื่นๆทำให้กษัตริย์เป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ มีความรับผิดชอบ และมีความสามารถในการควบคุมตำแหน่งอื่นๆที่มีอิทธิพล การใช้คำว่า “นิติเวช” ในทางบัญชีถือเป็นความสัมพันธ์เกี่ยวกับปัญหาในการใช้ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งต้องนำกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง หลักฐานทางบัญชีนิติเวชจึงต้องมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงตามกฎหมายของศาล

บทความนี้จะกล่าวถึงในประเด็น ความหมายของบัญชีนิติเวช ความหมายของการทุจริต ประเภทของการทุจริต กระบวนการกระทำทุจริตและการสืบสวนสอบสวน สัญญาณการทุจริตเบื้องต้น กรณีศึกษา บทสรุป

ความหมายของบัญชีนิติเวช

การบัญชีนิติเวชเป็นวิชาการบัญชีที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นการรวมองค์ความรู้ที่เกิดจากแขนงวิชาการบัญชี การตรวจสอบบัญชีและความรู้ด้านการสืบสวนสอบสวน โดยอาศัยความรู้ความชำนาญเฉพาะทางในการตรวจสอบ ค้นหา และป้องกันการทุจริต

ในพจนานุกรมของ Webster ได้ให้ขอบเขตของคำว่า “นิติเวช” ในฐานะที่เป็นสินทรัพย์ผลประโยชน์ ที่เป็นข้อถกเถียงกันของสาธารณชนซึ่งนำไปสู่การพิจารณาตัดสินคดีในชั้นศาล (Webster, 1983)

ดังนั้นการบัญชีนิติเวช จึงเป็นขั้นตอนของกระบวนการในการค้นหาหลักฐานต่างๆ เพื่อช่วยสนับสนุนการพิจารณาตัดสินการทุจริตทางการเงินหรืออาชญากรรมทางการเงินในชั้นศาลซึ่งเป็นหน้าที่ของนักบัญชีนิติเวชในการที่จะสืบสวน ตรวจสอบ และค้นหาความจริงเพื่อนำผู้ทุจริตมารับโทษตามกฎหมาย

ความหมายของการทุจริต

การทุจริต หมายถึง “การกระทำโดยตนเองหรือร่วมมือกับบุคคลอื่นเพื่อให้รับทรัพย์สินผลประโยชน์หรือบริการอื่นใด โดยวิธีการฉ้อโกง ปิดบังข้อเท็จจริง หรือโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับขององค์กร” (อังสนา ศรีประเสริฐ, 2549)

ทุจริต หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73/ตอนที่ 95/ฉบับพิเศษ หน้า 1/15 พุทธศักราช 2499)

ดังนั้นการทุจริต จึงหมายถึง การหลอกลวงโดยเจตนา ใช้กลอุบายที่เกิดจากบุคคล หรือจุดหมายขององค์กร หรือความพอใจ ความต้องการของมนุษย์ (วสันต์ กาญจนมุกดา, 2560 : 21 – 35)

การแข่งขันเพื่อความอยู่รอดเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้บุคคลเลือกใช้วิธีการไม่ซื่อสัตย์ เกิดการคดโกงตามมา ธุรกิจจึงมีการหลอกลวงและคดโกง การแข่งขันเพื่อความอยู่รอดในสถานการณ์โลกปัจจุบันโดยเฉพาะการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงมากขึ้นเป็นสาเหตุใหญ่สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารขาดจริยธรรมสามารถทำทุกวิถีทางแม้กระทั่งทุจริตต่อบริษัทหรือองค์กรสาธารณะ เพื่อผลประโยชน์ต่อตนเองหรือเฉพาะบริษัทที่ตนเองเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนใหญ่

ประเภทของการทุจริตในทางการเงิน

ประเภทการทุจริตในทางการเงินมี 10 รูปแบบ (Bonner et al, 1998) ได้แก่

1. การแสดงรายได้และสินทรัพย์เกินความจริง เช่น การบันทึกรายได้ที่ไม่มีการขายจริง หรือมีการขายจริงแต่มีการรับคืนสินค้านั้นภายหลัง
2. การรับรู้รายได้ก่อนการขาย เช่น รับรู้รายได้ทันทีเมื่อมีการจองเกิดขึ้น
3. การจัดประเภทรายได้และสินทรัพย์ผิด เช่น การรวมเงินสดที่ไม่สามารถเบิกถอนได้กับเงินสดที่สามารถเบิกถอนได้
4. การบันทึกสินทรัพย์และการลดยอดค่าใช้จ่ายหรือหนี้สินที่ไม่ถูกต้อง เช่น การบันทึกสินค้าฝากขายเป็นสินค้า
5. การกำหนดมูลค่าสินทรัพย์สูงเกินไป หรือการบันทึกค่าใช้จ่ายและหนี้สินไว้ต่ำเกินไป เช่น การประมาณค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ต่ำเกินไป
6. การไม่บันทึกหรือบันทึกหนี้สินต่ำเกินไป เช่น การบันทึกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเงินบำนาญหรือสวัสดิการพนักงานต่ำเกินไป
7. การไม่เปิดเผยหรือการเปิดเผยที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่นำรายการอนุพันธ์ตราสารหนี้มาแสดงเป็นค่าใช้จ่าย
8. การทุจริตในส่วนของผู้เจ้าของ เช่น การบันทึกรายได้หรือค่าใช้จ่ายที่ไม่เกิดขึ้นบอกรวมไว้ในส่วนของเจ้าของ
9. รายการระหว่างกิจการที่เกี่ยวข้องกัน เช่น การขายหลอกให้แก่กิจการที่เกี่ยวข้องกัน
10. การทุจริตทางบัญชีเนื่องจากแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง เช่น การบันทึกรายได้ต่ำๆ หรือ การบันทึกค่าใช้จ่ายสูงๆ เพื่อประโยชน์ทางการภาษี หรือ การบันทึกรายได้ต่ำๆ เนื่องจากต้องจ่ายค่าเช่าเป็นสัดส่วนกับยอดขาย

กระบวนการกระทำทุจริตและการสืบสวนสอบสวน

การกระทำทุจริตและการสืบสวนสอบสวน จะประกอบด้วยกระบวนการ ดังนี้

1. เริ่มจากการมีแรงจูงใจขั้นพื้นฐาน (Tommie et al, 2006)
 - 1.1 ความต้องการในด้านต่างๆ เช่น ทางสังคม
 - 1.2 ความโลภ ตระหนี่ถี่เหนียว
 - 1.3 การแก้แค้น อิจฉาริษยา
2. มีโอกาสเอื้ออำนวยในการกระทำการทุจริต
 - 2.1 การควบคุมการบันทึกเอกสารเกี่ยวกับสินทรัพย์ไม่รัดกุมหรือตรวจสอบไม่ได้
 - 2.2 ไม่มีการแบ่งแยกการตรวจสอบแต่ละหน้าที่
 - 2.3 ไม่มีการหมุนเวียนหน้าที่ภายในกิจการ
 - 2.4 ไม่มีการตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ
 - 2.5 ไม่มีการควบคุมภายในขององค์กร
 - 2.6 ไม่มีการใช้รหัสผ่านในการเข้าถึงสารสนเทศ

สัญญาณการทุจริตเบื้องต้น ประกอบด้วย

1. การยกยอกทรัพย์สิน

การทุจริตประเภทนี้เป็นตัวอย่างการยกยอกทรัพย์สิน (Tommie et al, 2006) คือ เป็นการกระทำผิดกฎหมายโดยลูกจ้าง การต่อต้านองค์กรเพื่อผลประโยชน์ของลูกจ้าง สัญญาณของการทุจริตโดยทั่วไปประกอบด้วย

- 1.1 การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม
- 1.2 ความสามารถในการพิจารณาคนลดน้อยลง
- 1.3 การเพิ่มขึ้นต่อการตอบสนองต่อสิ่งจูงใจได้ง่าย
- 1.4 การทำงานของบุคคลในองค์กรไม่เป็นไปตามระเบียบแบบแผน
- 1.5 ปัญหา ด้านบุคลิกลักษณะ
- 1.6 การแก้แค้นส่วนตัว
- 1.7 แนวโน้มที่จะโยนความผิดให้ผู้อื่น
- 1.8 การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต
- 1.9 ต้องการให้นายจ้างหรือหัวหน้าไม่พอใจ
- 1.10 ไม่เคยใช้สิทธิ์หยุดงาน (เป็นไปได้ในการที่จะมีส่วนในแผนการลูกจ้างที่ไม่มีตัวตน)
- 1.11 มีการเงินหรือภาวะที่เป็นหนี้สูง
- 1.12 แสดงลักษณะของอาการคล้ายโรคจิต

1.13 มีการร้องทุกข์เกี่ยวกับการปฏิบัติของนายจ้างหรือบริษัท

1.14 แสดงพฤติกรรมที่ถือเอาประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่หรือพฤติกรรมที่กระทำตาม
อำเภอใจ

1.15 ปฏิเสธการโยกย้าย การส่งเสริม หรือการเสนองานอื่นให้

สัญญาณการทุจริตที่เกิดจากพฤติกรรมของผู้ที่กระทำการทุจริตโดยทั่วไปที่ผู้เขียนมีความเชื่อมั่น
ว่าหากบุคคลใดก็ตามที่ใช้ชีวิตประจำวันที่ทำให้เกิดเหตุการณ์สำคัญสองประการ คือ

1. การหารายได้นั้นทำได้ยาก หรือ ได้มาไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพตามวิถีชีวิตที่ตนเลือก
2. มีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยตามวิถีชีวิตที่ตนได้เลือกแล้ว

เมื่อนำเอาสถานการณ์ ทั้งสองมาประมวลเข้าด้วยกัน ก็สามารถสรุปได้ว่า “ผู้ใดก็ตามที่ตกอยู่ใน
อบายมุขทั้ง 6 ซึ่งประกอบด้วย (1) มีพฤติกรรมชอบดื่มสุราเป็นนิจ (2) มีพฤติกรรมชอบเที่ยวกลางคืน
เป็นนิจ (3) มีพฤติกรรมชอบเที่ยวดูการแสดงหรือการเล่นเป็นนิจ (4) มีพฤติกรรมชอบเล่นการพนัน
เป็นนิจ (5) มีพฤติกรรมชอบคบหาคนพาลเป็นนิจ และ (6) มีพฤติกรรมชอบเกียจคร้านในการทำงานเป็นนิจ
บุคคลที่ตกอยู่ในอบายมุขทั้ง 6 นั้น ต้องเป็นผู้ที่พร้อมจะทำการทุจริตอย่างแนบเนียน ไม่วันใดก็วันหนึ่ง”

การพิจารณาพฤติกรรมของคนที่มีโอกาสทำการทุจริตสูงโดยการนำเอาพฤติกรรมตามอบายมุข 6
มาเป็นปัจจัยหลักจะบังเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเมื่อนำเอาสัญญาณที่มิชอบปฏิบัติได้รวบรวมเอาไว้ และ
นักวิชาการได้ศึกษาวิเคราะห์ตลอดมา หนึ่งในการศึกษาที่น่าสนใจก็คือการศึกษาของ Donald R.
Cressey นักป้องกันอาชญากรรมเลื่องชื่อของโลก ได้สรุปถึงสัญญาณพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำการ
ทุจริตไว้ถึง 9 ประการดังนี้ (Cressey, 1953)

1. ใช้ชีวิตที่หรูหราเกินฐานะ
2. ต้องการนำเอาของคนอื่นมาเป็นของตน (ความโลภสูง)
3. มีหนี้สินส่วนตัวมาก
4. มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับลูกค้ามากเกินไป
5. มีความรู้สึกว่ารวยได้ที่ได้รับไม่สมกับความรู้สึกพอใจ
6. มีความคิดในการทำเงินระยะสั้น
7. อยากจะเอาชนะระบบต่างๆ
8. เล่นการพนันมาก
9. ชีวิตครอบครัวที่ล้มเหลว หรือมีแรงกดดันจากเพื่อนร่วมงาน

กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัย เอ

นางใจดี อยู่นาน ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงาน ประเภทลูกจ้างของมหาวิทยาลัย เอ อายุ 46 ปี ปฏิบัติงาน ฝ่ายการเงินเป็นเวลาประมาณ 22 ปี ตลอดระยะเวลาที่ทำงาน ไม่ค่อยใช้สิทธิการลา และไม่ค่อยไปร่วมกิจกรรมการพัฒนาความรู้ ระยะเวลาการเกิดทุจริตอยู่ในระหว่างช่วงวันที่ 19 กันยายน 2556 – 4 กันยายน 2557 ได้ทำให้มีการทุจริตทางการเงินเกิดความเสียหาย จำนวน 57 รายการ เป็นเงินจำนวน 1,303,619.36 บาท (หนึ่งล้านสามแสนสามพันหกร้อยสิบเก้าบาทสามสิบหกสตางค์) มีรายละเอียดดังนี้

1. การทุจริต จำนวน 2 รายการ เป็นเงิน 579,910.00 บาท เป็นการทุจริตจากการจัดทำสัญญาเงินยืมปลอม

2. การทุจริต จำนวน 55 รายการ เป็นเงิน 723,709.36 บาท เป็นการทุจริตจากการเอาเงินของเจ้าหน้าที่การค้าและบุคลากรโดยวิธีการโอนเงินเข้าบัญชีตนเองและพวกพ้อง และการทุจริตเอาเงินสดค่าตอบแทนวิทยานิพนธ์

การค้นพบมูลเหตุของการทุจริต เริ่มโดยเจ้าหน้าที่การเงินที่รับผิดชอบเรื่องลูกหนี้ มีการตรวจสอบเงินยืมนอกงบประมาณ ในระบบบัญชี ณ วันที่ 01 กุมภาพันธ์ 2556 พบว่า มีรายชื่อลูกหนี้เงินยืม นาย สมมุติ เป็นหนี้ตามสัญญาเงินยืมตั้งแต่วันที่ 5 สิงหาคม 2554 จำนวนเงิน 400,000 บาท ซึ่งครบกำหนดตั้งแต่วันที่ 30 เมษายน 2555 แต่มีประเด็นข้อสังเกตสำคัญ คือ ลูกหนี้รายดังกล่าว เคยเป็นพนักงานจ้างเหมา และในช่วงเวลาที่มีการทำสัญญาเงินยืมได้ลาออกจากมหาวิทยาลัยนานแล้ว จึงเป็นบุคคลที่ไม่มีสิทธิในการยืมเงินของมหาวิทยาลัย และวงเงินยืมมีจำนวนเงินที่สูงอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งยังพบข้อมูลรายชื่อดังกล่าวปรากฏในระบบลูกหนี้เงินยืมซ้ำซ้อนถึง 2 รายชื่อ ซึ่งมีความผิดปกติในระบบ ไม่เป็นไปตามหลักการควบคุมภายในที่ดี จากตรวจสอบ และสุ่มตรวจสอบเอกสารการจ่าย ณ วันที่ 30 กันยายน 2556 รายการที่มีการโอนเงินแล้วแต่ยังไม่ได้รับใบเสร็จรับเงินจากร้านค้าของบริษัท เล็กเล็ก จำกัด เป็นค่าจัดซื้อโทรศัพท์ จำนวน 38,425.00 บาท มหาวิทยาลัยได้โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารใบโพธิ์ จำกัด เลขที่ XXXXXXXXXX เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2556 หัวหน้าภารกิจการเงินจึงได้โทรศัพท์สอบถามบริษัท ว่าได้รับเงินโอนจากมหาวิทยาลัยแล้ว เหตุใดจึงยังไม่ออกใบเสร็จรับเงินให้กับมหาวิทยาลัย ปรากฏว่าจากการสอบย้อนเลขที่บัญชี XXXXXXXXXX บริษัทฯ ยืนยันว่าเลขที่บัญชีดังกล่าวไม่ใช่เลขที่บัญชีของบริษัทฯ และยังไม่ได้รับเงินจำนวนดังกล่าวจากมหาวิทยาลัยแต่อย่างใด ฝ่ายตรวจสอบภายในจึงสอบถามธนาคารใบโพธิ์ ให้ตรวจสอบว่าเป็นเลขที่บัญชีของใคร ธนาคาร ได้ตรวจสอบและให้ข้อมูลว่าเลขที่บัญชีดังกล่าวเป็นบัญชีธนาคารใบโพธิ์ ชื่อบัญชี นาย B (เป็นสามีของนางใจดี อยู่นาน) ซึ่งตามหลักฐานการจ่ายระบุเลขที่บัญชีดังกล่าว เป็นชื่อบริษัท เล็กเล็ก จำกัด และ เมื่อเห็นว่ารายการดังกล่าวมีข้อพิรุธ จึงได้ตรวจสอบเอกสารการจ่ายที่มีการโอนเงินแล้วแต่ยังไม่ได้รับใบเสร็จรับเงินทุกรายการ และมีการได้สุ่ม

ตรวจนับเงินสดในตู้নির্য เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2556 พบว่า มีเงินคงเหลือจากการตัดจ่ายเงิน ค่าตอบแทนวิทยานิพนธ์ให้ผู้มีสิทธิรับเงิน ซึ่งผู้รับเงินบางส่วนที่ยังไม่ได้รับเงิน จำนวน 14 รายการ (28 คน) เป็นเงินจำนวน 36,481 บาท นำฝากไว้ในตู้নির্য ประกอบกับพบหลักฐานรายการเบิก ค่าตอบแทนคณะกรรมการในการสอบประมวลความรู้ของนิสิต เพิ่มอีกจำนวน 10 รายการจากการสุ่ม เอกสารที่มีการจ่ายเงินแล้วแต่ยังไม่ได้รับใบเสร็จรับเงิน ซึ่งทั้ง 10 รายการไม่พบเงินสดคงเหลือที่ควร จะเก็บรักษาไว้ในตู้নির্য ได้รับการยืนยันจากนางสาว C ตำแหน่งนักวิชาชีพ ทำหน้าที่การเงินจ่าย แจ้งว่าเงิน จำนวนดังกล่าวอยู่ในความครอบครองของนางใจดี อยู่ย่นาน และเมื่อเห็นข้อพิรุธ จึงได้สุ่มตรวจสอบ เอกสารการจ่ายทั้งหมดของปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ซึ่งพบว่ามีลักษณะการทุจริตทางการเงินเกิดความ เสียหายจำนวน 1,303,619.36 บาท ประกอบด้วย

1. มีการปลอมแปลงสัญญาเงินยืม สัญญาเงินยืมที่ กข.xxx/x1 จำนวนเงิน 179,910 บาท และ สัญญาเงินยืมที่ กข. xxx/x2 จำนวนเงิน 400,000 บาท โดยวิธีการโอนเงินเข้าบัญชีตนเองและพวกพ้อง รวมจำนวน 2 รายการ เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 579,910 บาท
2. มีการทุจริตเอาเงินของเจ้าหน้าที่การค้าและบุคลากรโดยวิธีการโอนเงินเข้าบัญชีตนเอง และ พวกพ้องจำนวนรวม 41 รายการ เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 670,704.03 บาท
3. มีการทุจริตเอาเงินสด ค่าตอบแทนวิทยานิพนธ์ จำนวน 14 รายการ รวมเป็นเงินจำนวน 53,005.33 บาท ไปเป็นส่วนตน โดยวิธีการเบิกเงินสดประจำวันจากฝ่ายการเงิน ของมหาวิทยาลัย เพื่อนำไปจ่ายเป็นเงินสดหรือนำฝากเข้าบัญชีเงินฝากของอาจารย์ แต่ นางใจดี อยู่ย่นาน กลับเบียดบังเป็น ของตนเอง

สำหรับวิธีที่ใช้ในการทุจริต เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าส่วนหนึ่ง ผู้กระทำการได้อาศัยช่องว่าง ของการควบคุมภายในที่ยังไม่รัดกุม ที่ขาดการตรวจสอบเอกสาร และการใช้ทฤษฎีสมรู้ร่วมคิด สรุปได้ดังนี้

1. ทุจริตเอาเงินไป จำนวน 179,910 บาท (หนึ่งแสนเจ็ดหมื่นเก้าพันเก้าร้อยสิบบาทถ้วน) โดยการปลอมแปลงเอกสารสัญญาเงินยืม ที่ กข.xxx/x1 ใช้ชื่อนายหวานน้อย แล้วใช้วิธีการโอนเงิน จำนวนดังกล่าวจากบัญชีของมหาวิทยาลัย บัญชีกระแสรายวัน เลขที่บัญชี XXXXXXXX ธนาคารใบโพธิ์ สาขา XXXXXX โอนไปเข้าบัญชีเงินฝากของนางไม่รู้จัก บัญชีเลขที่ XXXXXXXX ธนาคารดอกบัว สาขา XXXX เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2556 และได้ทุจริตเอาเงินจำนวนเงิน 400,000 บาท (สี่แสนบาท) ไปโดยการปลอมเอกสารสัญญาเงินยืม กข.xxx/x2 ใช้ชื่อนายสมมุติ แล้วใช้วิธีการโอนเงินจำนวนดังกล่าวจาก บัญชีของมหาวิทยาลัย บัญชีกระแสรายวัน เลขที่บัญชี XXXXXXXX ธนาคารใบโพธิ์ สาขา XXXXXX โอน ไปเข้าบัญชีเงินฝากของนางไม่รู้จัก บัญชีเลขที่ XXXXXXXX ธนาคารดอกบัว สาขา XXXXX เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2556
2. ได้ทุจริตเอาเงินของเจ้าหน้าที่การค้าและบุคลากร จำนวนรวม 41 รายการ รวมเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 670,704.03 บาท ไปโดยวิธีแก้ไขฐานข้อมูลเลขที่บัญชีเงินฝากของร้านค้าเจ้าหน้าที่และบุคลากร

จากในระบบ ระบบ e-business banking แก๊ซเป็นบัญชีเงินฝากของตนเองและพวกพ้อง เตรียมข้อมูลให้กับผู้มีอำนาจอนุมัติสั่งโอนเงินจำนวนดังกล่าวไปเข้าบัญชีเงินฝากของตนเองและพวกพ้อง

3. ได้ทุจริตเอาเงินสด ค่าตอบแทนวิทยานิพนธ์ จำนวน 14 รายการ รวมเป็นเงินจำนวน 53,005.33 บาท ไปเป็นส่วนตน โดยวิธีการเบิกเงินสดประจำวันจากฝ่ายการเงิน เพื่อนำไปจ่ายเป็นเงินสด หรือนำฝากเข้าบัญชีเงินฝากของอาจารย์ แต่นางใจดี อยู่นาน กลับเบียดบังเป็นของตนเอง

จากในกรณีดังกล่าวสามารถที่จะวิเคราะห์ถึงสาเหตุของจุดอ่อนการควบคุมที่เปิดโอกาสให้มีการทุจริตได้ดังนี้

1. การกำกับดูแลและการติดตามงานด้านการเงินไม่ทั่วถึง ไม่เป็นไปตามระบบที่ควรจะเป็น ไม่มีการตรวจสอบงานระหว่างกัน ไม่ได้จัดวางระบบการควบคุมภายในให้รัดกุม ทำให้ระบบการบริหารงานด้านการเงินมีจุดอ่อนหลายจุด ซึ่งเป็นช่องทางเปิดโอกาสให้เกิดการทุจริต

2. การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรคนเดียวรับผิดชอบงานระบบลูกหนี้เงินยืม ทั้งระบบ กล่าวคือ การรับสัญญาเงินยืม การตรวจสอบสัญญาเงินยืม การเสนอเรื่องอนุมัติ การติดตามทวงถามลูกหนี้ การยื่นยันยอดลูกหนี้ การตัดจ่ายลูกหนี้ การจัดเก็บสัญญาเงินยืม การเพิ่ม/แก้ไขข้อมูลเลขที่บัญชีผู้รับเงิน การจัดทำเอกสารเตรียมจ่ายผู้รับเงินก่อนการอนุมัติการโอน ได้มอบหมายให้นางใจดี อยู่นาน ดำเนินการเพียงผู้เดียวตั้งแต่ต้นจนจบ และไม่มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานระหว่างกัน อย่างสม่ำเสมอ

3. มอบหมายงานหน้าที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการรับ-จ่าย การเข้าถึงตัวเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสดให้บุคลากรซึ่งเป็นตำแหน่งลูกจ้างของมหาวิทยาลัยมีความเสี่ยงต่อการทุจริต และความสามารถในการรับผิดชอบหากเกิดความเสียหายเกี่ยวกับตัวเงิน

4. ระบบการควบคุมภายในของการใช้งานระบบสารสนเทศระบบลูกหนี้เงินยืมมีข้อบกพร่อง กล่าวคือ ในระบบบัญชี ปรากฏฐานข้อมูลรายชื่อบุคลากรรวมทั้งหมดของมหาวิทยาลัย ส่งผลให้มีรายชื่อของผู้ที่ไม่มีสิทธิยืมเงินตามระเบียบเงินยืมฯ เช่น ลูกจ้างของมหาวิทยาลัย พนักงานจ้างเหมาบริการ หรือ บุคคลที่พ้นสภาพการเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยปรากฏในฐานข้อมูลลูกหนี้เงินยืม มีความเสี่ยงให้เกิดโอกาสในการทุจริต โดยนำชื่อของบุคคลที่ไม่มีสิทธิมาดำเนินการสร้างข้อมูลเท็จเพื่อทำการทุจริตได้

5. พนักงานและผู้บริหารละเลยไม่ระมัดระวังในการเก็บรักษาหัสส่วนตัว (Password) ให้เป็นความลับและมีการมอบรหัสให้กับผู้มีสิทธิ สามารถดำเนิน: 1XXX) รับผิดชอบงานด้านการเงินจ่าย แต่ได้ให้นางใจดี อยู่นาน ใช้ Username และ Password ของตนเองเข้าไปดำเนินการเตรียมข้อมูลจ่ายในระบบ e-business banking แทนตนเอง 2) นางสาว ช่อม่วง เป็นผู้อนุมัติคนที่ 1 และ 3) นางสาวช่อรัก เป็นผู้อนุมัติคนที่ 2 จากการสอบถามผู้ใช้งานในระบบ พบว่า กรณีผู้อนุมัติคนที่ 1 หรือ 2 ลาหรือไปปฏิบัติงาน

นอกพื้นที่ จะมีการบอก Password ให้คนใดคนหนึ่ง ใน 3 คนนี้ดำเนินการแทน รวมถึงการเก็บรักษาเครื่อง Token Key ไม่รัดกุม ซึ่งเป็นระบบการควบคุมภายในที่มีความเสี่ยงต่อการทุจริต

6. ให้อำนาจการอนุมัติเงินใน ระบบ E-business banking แก่เจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ ให้อำนาจอนุมัติจ่ายเงินโดยไม่จำกัดวงเงิน ทั้งนี้ ไม่มีการตรวจสอบการอนุมัติจ่ายจากผู้บริหารและผู้บริหารไม่มีส่วนร่วมในการอนุมัติแต่อย่างใด มหาวิทยาลัยมีความเสี่ยงหากเกิดความเสียหายในจำนวนวงเงินสูง เจ้าหน้าที่ไม่อาจรับผิดชอบต่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้

7. มีข้อบกพร่องในการอนุมัติการจ่ายเงินผ่านระบบ E-business banking กล่าวคืออนุมัติโดยไม่มีการตรวจสอบเลขที่บัญชีผู้รับเงินว่าตรงกับเลขที่บัญชีที่ได้แจ้งไว้กับมหาวิทยาลัยหรือไม่

8. ไม่มีระบบการควบคุมเอกสาร กรณีสัญญาเงินยืมที่ได้รับอนุมัติแล้ว แต่ไม่มีการรับเงินเนื่องจากยกเลิกโครงการ ไม่มีระบบส่งคืนสัญญาเงินยืมให้เจ้าของเรื่อง และไม่มีการควบคุมเอกสารดังกล่าวอย่างเป็นระบบ รวมถึงมีการนำเอกสารที่ผ่านการอนุมัติการยืม และมีการรับเงินเสร็จสิ้นกระบวนการแล้วมาทำซ้ำแก้ไขเพื่อทุจริตรับเงินใหม่อีกครั้ง

9. ไม่มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการติดตามใบเสร็จรับเงินจากร้านค้าหลังจากที่มหาวิทยาลัยได้โอนเงินไปแล้ว และไม่มีการจัดทำทะเบียนคุมหลักฐานการจ่ายที่ยังขาดใบเสร็จรับเงิน

10. ผู้ปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบหลักฐานการจ่ายปฏิบัติงานบกพร่อง ไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของหลักฐาน เช่น หลักฐานการจ่ายไม่ลงลายมือชื่อผู้รับเงิน ไม่ลงลายมือชื่อผู้จ่ายเงิน ความผิดปกติของเอกสารการจ่ายที่มีรอยลบ ขูด ขีดฆ่าข้อมูลที่มีสาระสำคัญ เช่น ชื่อผู้รับเงิน เลขที่ผู้รับเงิน

11. การบันทึกบัญชีตัดจ่ายไม่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี กล่าวคือ วันที่บันทึกบัญชีไม่ตรงกับวันที่จ่ายเงิน/วันที่ตัดบัญชีในบัญชีเงินฝากธนาคาร statement ส่งผลให้ข้อมูลไม่เป็นไปปัจจุบัน ภารกิจบัญชีต้องกระหนาบยอดเงินฝากธนาคารเพื่อการตรวจสอบข้อมูลทำได้ยุ่งยากล่าช้าต้องเพิ่มกระบวนการทำงานหลายขั้นตอน เป็นช่องทางให้เกิดการทุจริต รวมทั้งข้อมูลที่ปรากฏในงบการเงินไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงและไม่ตรงตามงวดเวลา

12. มีการตัดบัญชีจ่ายค่าตอบแทนวิทยานิพนธ์ออกจากมหาวิทยาลัยทั้งจำนวน แต่ไม่ดำเนินการนำฝากหรือจ่ายให้กับผู้มีสิทธิรับเงินภายในสิ้นวัน โดยไม่มีการตรวจสอบเงินสดคงเหลือประจำวันว่ามีครบถ้วนถูกต้องหรือไม่และไม่นำเงินสดที่เหลือดังกล่าวเก็บรักษาไว้ในตู้নিরภัย

13. ไม่มีหลักฐานการรับเงินสดที่นำออกจากตู้নিরภัย เพื่อนำมาจ่ายค่าใช้จ่ายประจำวัน

14. กรรมการตรวจนับเงินสดทำหน้าที่ไม่ครบถ้วน ไม่ได้ตรวจนับเงินสดคงเหลือจากการจ่าย แต่ละวันทุกประเภทรายการ และไม่ได้นำเงินบางส่วนเก็บรักษาเข้าตู้নিরภัยทุกรายการทุกประเภทที่มหาวิทยาลัยควรจัดเก็บ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ที่เบิกเงินสดจากตู้নিরภัยแล้ว มีเงินสดคงเหลือที่ยังไม่มีผู้รับเงินจำนวนเงินคงเหลือดังกล่าวเก็บไว้ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่โดยไม่มีการตรวจนับ ไม่มีการรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบแต่อย่างใด

15. เมื่อบัณฑิตวิทยาลัยส่งหลักฐานมาตั้งเบิกที่ฝ่ายการเงินแล้ว ไม่มีระบบการตรวจสอบระหว่างกันว่ารายการที่ส่งมาตั้งเบิกผู้รับเงินได้รับเงินครบถ้วนแล้วหรือไม่อย่างไร

16. ไม่มีระบบแจ้งเตือนจากฝ่ายการเงินไปยังผู้มีสิทธิรับเงินให้รับทราบว่าหลักฐานการจ่ายที่ส่งมาตั้งเบิกมีการอนุมัติการจ่ายเงินและพร้อมให้ผู้รับเงินมารับเงินที่ฝ่ายการคลังเมื่อใดหรือมีการโอนเงินให้ผู้มีสิทธิรับเงินแล้วเมื่อใด

17. กรณีลักษณะการจ่ายประเภทค่าตอบแทนวิทยานิพนธ์ มีจำนวนเงินเล็กน้อย และมียอดซ้ำๆ ใกล้เคียงกัน อันเนื่องจากการสอบนิสิตจำนวนหลายคน ประกอบกับการจัดทำหลักฐานการจ่ายชุดเดียวกัน ซึ่งผู้มีสิทธิรับเงินไม่พร้อมกันหรือไม่ได้ติดตามว่าได้มีการรับเงินครบถ้วนตามหลักฐาน การขอตั้งเบิกหรือไม่ ส่งผลให้เกิดความยุ่งยากในระบบการควบคุมและมีช่องทางการกระทำการทุจริต นอกจากนี้ พบว่าบางรายการนิสิตหรืออาจารย์บางท่านต้องทอรองจ่ายเงินค่าตอบแทนให้กับอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาร่วมสอบ ซึ่งเป็นภาระต่อนิสิตและผู้เกี่ยวข้อง

18. ผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบหลักฐานการจ่ายไม่ตระหนักถึงความสำคัญ ในการตรวจสอบเอกสารในจุดที่มีสาระสำคัญ เช่น ไม่ตรวจสอบเลขที่บัญชีของผู้รับเงินกับหลักฐานการโอนว่าตรงกับข้อมูลหลักผู้ขายหรือไม่ ไม่ให้ความสำคัญในการตรวจจุดที่ผู้จ่ายเงินหรือผู้รับเงินไม่ลงลายมือชื่อ ในหลักฐานการจ่าย รวมถึงผู้อนุมัติการโอนในระบบไม่ได้ตรวจสอบเลขที่บัญชีผู้รับเงินว่าตรงกับข้อมูลขายหรือไม่ ส่งผลให้เกิดช่องทางการทุจริต

19. การกำกับดูแลงานด้านการเงินจ่ายไม่ครบถ้วน ไม่รัดกุม และไม่มีการติดตามการออกแบบระบบการควบคุมภายในที่รัดกุม ส่งผลให้เกิดความเสียหายและเกิดทุจริตขึ้นในมหาวิทยาลัย

บทสรุป

การบัญชีเป็นกระบวนการในการจัดทำบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป และอยู่ภายใต้มาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง และต้องรายงานการเงินต่อผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น หรือหน่วยงานรัฐบาลที่มีหน้าที่จัดเก็บภาษี หรือจัดเก็บสถิติในภาพรวมของประเทศ ในขณะนี้ การบัญชีนิเวศนั้นเป็นการใช้เทคนิค ความรู้ความเชี่ยวชาญ ผสมผสานกับความรู้ทางด้านบัญชี เพื่อเป็นการตรวจสอบ หรือเสนอแนะแนวทางป้องกันในการจัดทำบัญชีให้ถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี และป้องกันการทุจริต ที่จะอาจจะเกิดขึ้น หรือหาสาเหตุของการทุจริตที่เกิดขึ้นแล้ว

จากกรณีศึกษาข้างต้น จะพบว่า สาเหตุที่เกิดทุจริตนั้นเป็นการกระทำโดยเริ่มจากการมีแรงจูงใจจากสถานการณ์โลกในสังคมทุนนิยม และเกิดจากความโลภ ในขณะที่การควบคุมภายในของหน่วยงานที่ยังไม่รัดกุมที่เพียงพอ ส่งผลให้มีโอกาสที่เอื้ออำนวยในการกระทำการทุจริต ในประเด็น การควบคุมการ

บันทึกเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ไม่รัดกุมหรือตรวจสอบไม่ได้ ไม่มีการแบ่งแยกการตรวจสอบแต่ละหน้าที่ ไม่มีการแบ่งแยกการตรวจสอบแต่ละหน้าที่ ไม่มีการหมุนเวียนหน้าที่ภายในกิจการ ไม่มีการหมุนเวียนหน้าที่ภายในกิจการ ไม่มีการควบคุมภายในขององค์กร และไม่มีการใช้รหัสผ่านในการเข้าถึงสารสนเทศที่รัดกุมอย่างเพียงพอ การป้องกันการทุจริตต้องเริ่มจากนโยบายและวิธีการที่หน่วยงานใช้ หน่วยงานควรมีนโยบายที่เฉพาะเจาะจงอันเกิดจากการพัฒนาการควบคุมภายในมาจากนโยบายที่ป้องกันการกระทำการทุจริต และมาจากนโยบายที่ป้องกันการล่วงละเมิดวัฒนธรรมของหน่วยงาน ดังนั้นพื้นฐานของวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่ต่อต้านการทุจริตจึงเป็นนโยบายที่ระมัดระวังเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี นโยบายการทุจริต บางครั้งก็สำคัญกว่าการทุจริต เพราะอาจเป็นแนวทางในการพัฒนา

ทัศนคติก็ช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้ แต่สิ่งสำคัญคือสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรต่อไปได้ นโยบายการทุจริต บางครั้งก็สำคัญกว่าการทุจริต เพราะอาจเป็นแนวทางในการพัฒนาและการป้องกันการทุจริตและวัฒนธรรมการต่อต้านการทุจริต

เอกสารอ้างอิง

- ประมวลกฎหมายอาญา, **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 73/ตอนที่ 95/ฉบับพิเศษ หน้า 1/15 พฤศจิกายน 2499
วสันต์ กาญจนมุกดา.(2560). **บัญชีนิติเวช**. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
อังสนา ศรีประเสริฐ. (2549). **การบัญชีนิติเวชศาสตร์ (ออนไลน์)**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2560.
จาก http://www.utcc.ac.th/public_content/files/001/p150_1.pdf.
Bonner, S. E., Palmrose, Z. V., & Young, S. M. (1998). **Fraud type and auditor litigation: An analysis of SEC accounting and auditing enforcement releases**. *Accounting Review*, 503-532.
Cressey R. Donald, (1953). **Other people's money; a study of the social psychology of embezzlement**.
Tommie W. Singleton, Aaron J. Singleton, G. Jack Bologna and Robert J. Lindquist, (2006). **Fraud Audition and Forensic Accounting**. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
Webster,N. (1983). **Webster's Desk Dictionary of the English Language**. New Jersey : Gramercy Book.